

॥ ॐ तत्सत् ॥

‘ચૈતન્ય’ પત્રિકા નં. ૧

આદર્શ દંપતી

યાને

પતિ-પત્નિ ગીતા.

લેખક:—જેઠાલાલ ગોવિંદજી.

દ્રુકોપર મુ'બદ.

મૂલ્ય બે આના.

પ્રસ્તાવના.

‘મારું પોતાનું જીવન સફળ કેવી રીતે કરી શકું’ એ વિચારનું એક ફળ મારા પ્રેમી ભાઈઓ અને બહેનોને ભેટ ધરવું એ મારી ફરજ જણાતાં આ પત્રિકા અહાર પાડતાં મને ધણેજ આનંદ થાય છે. દંપતીજીવન આદર્શ કેમ થાય અને મનુષ્યસંસારમાં તે કેવો ભાગ ભજવે છે તેનો વિચાર આમાં કરેલ છે. વસ્તુતઃ વિષય અગાધ હોય પરિપૂર્ણ આલેખનો અશક્ય છે તોપણ દંપતીજીવનના જરૂરના ઘણાખરા મુખ્ય પ્રશ્નોનો ઉકેલ છે એમ હું માનું છું. સાધારણ નીત માન્ય કરનારા-પોતાનું જીવન સાર્થક થાય તે ચિન્તનારા દંપતીઓની આ પત્રિકા જરૂર સેવા કરશે એ મારી ખાત્રી છે.

તા. ૧૮—૧૦—૨૧.

લેખક.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૩૭ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૨૧૬૨૧૬૫૮૧

વિષય ૫૪૨૧

આદર્શ દંપતી

યાને

પતિ-પત્નિ ગીતા.

મનુષ્યને મનુષ્યનો સંગ મદા નેમ્યએન. ગમે તેટલું બીજું સુખ હોય-ભલે ભંડાર ભરપૂર હોય-તોપણ તેની સાથે મનુષ્યસંસર્ગ ન હોય તો તેનું જીવન રસ વગરનું-પશુ તૂલ્યન-થાય વળી આ સંસારમાં મનુષ્ય જીવન સાર્થક કરવાને ઘણાએ કર્તવ્ય કરી કરજ પતાવ્યું છે. એકન-તદન એકન-મનુષ્ય કોઇથી પ્રેમી વ્યક્તિના ઉદ્યોધન, ચેતન, સહાય અને પ્રેમોદ્ભવ બલિદાનની પ્રસાદી પામ્યા વિના ઘણીવાર પોતાના ધર્મપંથને છોડી દે છે, મહાન પ્રયત્ન કરે છતાં મોહમાયામાં ડૂબી જાય છે, અને આખરે કર્તવ્યરૂપી કરજ ન ભરી શકાતાં મનુષ્ય જીવનને વૃથા જવા દે છે.

પણ, પ્રભુએ મનુષ્યને ઉગરવાનો માર્ગ પહેલેથીજ ઘડી રાખ્યા છે. ધારો કે બે પુરૂષમિત્રો સાથે જીવન ચલાવે અને કોઇને બૂઝવા નહિ દેવાનો નિશ્ચય કરે; પણ કુદરતી રીતે તે બંનેના સંસ્કાર, ભોવન, સ્વભાવ, ચિંતા, કામ-સર્વ જુદા જુદા છે. હવે એક માર્ગ ચાલતો માણસ બીજા માર્ગ જનારાને મદદ કેવી રીતે કરી શકે ? એવા જાહેર મનુષ્યમાર્ગી એવા બે વિભાગ પડી જવા નેમ્યએ જોમાના એકને પૌણાની જૂદી ચિંતા, દક્ષિણના વગેરે કંઈ ન હોતાં બીજાની ચિંતા ભાવજન્ય રીતે મનુષ્ય તેનીજ મુખ્ય માર્ગ જાય-રસિતકતથી એક મનુષ્યને મનુષ્ય મિલનન પ્રેમચેતન પ્રેરે અને તેઓને મનુષ્ય બનાવે.

મનુષ્યજીવનના આ બે વિભાગ તે સ્ત્રી અને પુરુષ છે; જેમાં સ્ત્રીઓએ પોતાનું નિરાણ એકપણ કર્મ નહિ રાખતાં, પોતાના પતિ દેવ સાથે અનન્ય રીતે જાણે કંઈ પણ બેદ-બુદ્ધિ ન હોય તેમ મલી જઈ, તેઓના જીવનના બધાએ લક્ષ્યબિંદુ જાણી લઈ તે પાર ઉતારવામાં પોતાની તમામ શક્તિ રોકવી. પતિ-પત્નિ આમ એક થતાં ઇશ્વરત્વએ પહોંચે છે. પશુઓને ઇશ્વરત્વએ પહોંચવાનું નથી, માટે જ ત્યાં એવી એકતાની જરૂર નથી હોતી. મનુષ્યજીવનમાંની ખ.સ કુદરતી બક્ષીસ-મન અને બુદ્ધિને-લીધે જે જોખમદારી વધેલ છે (વધુ ઉછીની રકમનું બાળ પણ વધુ જ હોયની!) તેને જવાબ આપવાને માટે આ ઐક્ય કુખ્ય સાધન છે. આ કંઈ નવી વાત આપણે નથી વિચારી રહ્યા, ભારત વર્ષમાં બ્યાંસુધી મોહમાયાનો સ્પર્શ-સેતાનની લાલચ નહિ લાગેલ ત્યાં સુધી દરેક ઠેકાણે ઋષિઓની પર્ણકુટીમાં, ખેડુતની ઝુંપડીમાં કે વાણીઆના ઘરમાં આવું જીવન ચાલ્યાજ નહતું હતું.

કોઈ કદાચ અહિં કહેશે કે “સ્ત્રીઓમાં પુરુષોને મદદ આપવાને કંઈએ શક્તિ નથી” “તેઓ શું જાણે?” પણ, નહિ, થોભો, ભાઇઓ! તેઓ પણ મનુષ્ય છે; તેઓને તમારી જેમ મન, બુદ્ધિ અને હૃદય છે. તેઓમાં યોગ્ય સંસ્કાર નાખી, વંચાવી, સમજાવી, તેઓને સીતા, સાવિત્રી, દમયંતિ કે જે ધારો તે બનાવી શકો છો. ન ધારશો-પ્રભૂને ખાતર ન ધારશો કે આ અસંબલિત છે. વાર, તમે નાનહા હતા ત્યારે તમેને કંઈએ જ્ઞાન હતું? તમે કેમ શીખ્યા? સ્ત્રી એ કંઈ પુરુષની વિષયવાસનાને તૃપ્ત કરવાના કે રસોઈ બાદી બનાવી આપવાના સંચા નથી. તેઓ પાસે તમેને ચેતન, રસિકતા અને દિલાસો આપવાના કીમતી કુદરતી ઝરા ભરેલાજ છે; તમને બચાવવા ખાતર, તમારા માર્ગો સહેલા-મુંઝવણ વગરના-કરવા અર્થે અને તમારા લક્ષ્યબિંદુ સ્પષ્ટ કરવા માટે તેઓ અજબ શક્તિ ધરાવે છે.

ઇશ્વર સ્ત્રી અને પુરુષમાં એકજ શક્તિઓ-વિભૂતિઓ-નથી નાખી બન્નેમાંની શક્તિઓનો મેલ થતાં સંસાર સહેલો અને સાર્થક થઈ શકે છે. બન્નેમાંની શક્તિઓ સંપૂર્ણ રીતે એક થઈ વિકાસ પામે એ ઇશ્વરત્વ છે, જેવી રીતે ધનુષ્ય અને બાણ એક બીજા વિના નહિમાં

છે, અને જાનેનો યોગ્ય મેલાપ થતાંજ તેઓનું હોવાપણું સાર્થક થાય છે, તેવીજ રીતે સ્ત્રી પુરુષનું સમજવું. સ્ત્રી આવી રીતે મલ્લ ન હોય હકે તો તેઓના જીવનનો ઉપયોગજ શું? તેઓના મનને રહેવાની જગ્યા ક્યાંએક તો જોઈએજ. તેથી તેમને તમારી સાથે ન બેસવવાથી, તેઓ નિંદા, જુગાર, કુજીઆ કે લુગડાધરેણાના મોહમાં પડી તમેને ઉલટી વધુ ચિંતામાં નાખે અને તેમ થાય તો સંસારમાં શાંતિને બદલે કલ્યાણનું રાજ્ય ચાલે માટે 'સ્ત્રીઓને' સ્ત્રીઓજ કરી તમારી સાથે એક કરવામાંજ તમારો સ્વાર્થ અને પરમાર્થ રહેલ છે.

અમારા થોડાક બાઇઓ અને બહેનો જેમને પ્રાચીન મોહનો સ્પર્શ થયેલ છે, તેઓ એમ માને છે કે સ્ત્રીઓએ પણ પુરુષોની જેમ ધંધો કરવો જોઈએ. આમ થતાં સ્ત્રી પુરુષની એકતા નહિ અનુભવાતા હરિકાષ જોશો. સ્ત્રીઓ જૂદો ધંધો કરે, નોકરી કરે અથવા હાલ બણી બહેનો વક્રીલ થવા તૈયાર થઇ છે તેમ કરે, તો સ્ત્રીઓને નિરાળી ચિંતા હોવી ન જોઈએ એ તત્ત્વ તૂટી જશે; અને તેઓને જૂદી ચિંતા ન હોય તોજ તે સ્વામિમય થઈ એકજ એકજ બાળાને સિદ્ધિ કરવા માટે કંઇક કરી શકે છે, અને આમજ સંસારની સાર્થકતા સહેલ છે એ ભૂલી જવું ન જોઈએ. વડી પ્રભુએ પ્રસૂતિકાર્ય પણ પતિન્યો સાથે રાખેલ છે આથી પ્રભૂની પણ એજ નેમ અને કાર્યક્રમ છે કે પતિન્યોને જૂદો ધંધો નહિ હોતા તેઓએ પતિન્યોના કર્મનો જોટલો અને તેટલો યોજે ઉપાડવો.

હવે સૌથી અગત્યનો પ્રશ્ન આગલ આવે છે. અગત્યતા કેવી વધારે? અલ્પત્ત ધધરે રચેલા સર્વ કોઈ સરખા છે-તેઓને સરખાજ હક છે; પણ પુરુષને કંઇક વધુ સંસ્કાર અને શક્તિ મલતા હોઇ, મૂહનાવનું જોખમ તેને માથે હોઇ તેનેજ જીવનનિમાવ અને કાર્યક્રમ માટે મૂખ્ય વ્યવસ્થા કરવાની હોઇ, એજ ઉચીત છે કે સ્ત્રીઓએ પતિદેવના આશયોને ઓણુ ગણી, તેનાજ મય થઇ, પોતાની બધી શક્તિ વાપરવી.

આથી ઉલટું પતિના કાર્યમાં વિઘ્ન નખાય અને તેની ચિંતામય વધારો કરાય તો ધધરના હુકમને તરછોડવો કહેવાશે. ઘરમાં સાસુ,

‘નહીં’ કે ‘સાથે’ કહી આ કરવી, ‘રિસાવું’ કે ‘માં’ લગાડવું ‘ચેલ્યું’ નથી? પેલિજ જાણે શાંતિદેવીનો અવતાર હોય તેમ આવી પ્રેમ જાતિ શાંતિથી સહન કરી લેવા પોતાનો વાંક નજ આવવી દઇ મોડું અને સંજીવન, સંજીવન શબ્દોને સહન કરવા અને ‘પ્રેમયજ્ઞથી’ બંધાને ‘પૂર્ણ’ કરવાની શક્તિ ‘દરેક’ સ્ત્રીએ મેલવવી જોઇએ. ‘કામ કરવામાં’ ‘નરાએ’ આલસ નહિ રાખતાં ધીનના કામનો જેટલો ‘ઊઠાવી’ તેને ‘સંતૃપ્તિ’ આપી શકાય અને પ્રેમભૂતિ બની પહેલે જગ્યાએ જેટલો પ્રેમામૃત રેડી શકાય તેટલો આપણે ધર્મ બળવે કહેવાય; તેટલો ધરના માણસોનો સ્નેહ મેલવી શકાય અને પતિદેવને નિર્વિઘ્ને મદદ આપી તુરત દેવી બની શકાય.

કામ જેનો આવો ઉચ્ચ બહિમા છે તે કરવું આપણી કૈંક અભાગણી બહેનોને ગમતું નથી. તેઓને તે કામ માટે રસોઈઆ, ધાટી વગેરેની જરૂર પડે છે! આ બિચારી સ્ત્રીઓ પારકા નિંદામાં, નિદામાં, કજીઆ કરવામાં કે ‘આ પહેર’, ‘તે પહેર’માં માંડમાંડ પોતાનો વખત ગુમાવે છે, અને એ રીતે પતિની ચિંતા ઓછી કરવાને બદલે વધારે છે. પતિ દેવ-આપણા પતિ દેવ-આપણની બનાવેલ રસોઈ પ્રેમથી જમે એ શું લેવા નથી? પ્રેમ યજ્ઞમાં આહૂતિ આપવામાં રહેલ અલૌકિક આનંદ પ્રેમીઓન સમજે છે. મહાન ચક્રવર્તિ મહારાજ અંબરિષ જેને કંઈ પણ કમીનો ન હતો, તે પણ પોતાના પ્રભુપ્રેમને લીધે પ્રભુપયોગમાં જોઈતી તમામ સ્ત્રીને-લોટ સુધ્યાં-પોતાના હસ્તે તૈયાર કરવામાં સુખ સમજતો; અને પોતે તે સેવા કરી શકે છે તે તે માટે પોતાને ભાગ્યશાળી લેખતો. પ્રેમ-પ્રેમની આ મળ અમારી આ અભાગણી બહેનો ક્યારે સમજશે ?

અમારી બહેનોને ધર્મપંથ મુકાવનાર મૂકવા-લલચાવનાર-હજી એક વધારે ‘ભૂત’નો સવાલ હવે આપણે વિચારીએ. ન્યારે આપણા મનનો રાજ-વિવેક શક્તિ-સારાસારનો વિચાર-ભાગી ગયો હોય અને મનજ રાજ થઇ ગયો હોય ત્યારે ‘આ પહેર’, ‘તે પહેર’ વગેરે

* ૧૦ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠીએ ‘સરસ્વતિચંદ્ર’ બામ ૨ ભાગ ગુણસુદરીના જીવનદ્રારા આનું તાદ્દશ રૂપ આપણી સમક્ષ મૂકેલ છે.

વૃતિ થાય છે. જેમ જેમ આપણા મનને વધુ છુટ મૂકીએ છીએ તેમ તેમ આ વૃતિ કદી ન સંતોષાતાં, મનને ક્યારેયે શાંતિ ન આપતાં ચિંતામાં વધારોજ કર્યે જશે. તે વૃતિજ અશાંતિની છે તેને પોષતાં શાંતિની અગાજ શાંતી ? વાહ, વધુ ધરેણા પહેરીએ તેથી કંઈ લાભ ! નજ પહેરીએ તો કંઈ હની ? અને એ બધુંએ ઠીક, પણ ધરેણા વધુ કે પ્રભુ ઇચ્છા ? ધરેણા માટે પતેની ચિંતા વધે રવી ! અહો, કેવું પાપ ! જે ધરેણુ મોહ અો અજાન વધારે છે, મનને નાંતુ કરી વ્યાધિ વધારે છે, અપણા પશુપણને પોષે છે અને પતિદેવને મદદ કરવાના અપણા ધર્મને અડે આવે છે એ ધરેણુ-એ ધરેણુ માટે પતિદેવના મનને ક્રોશ આપશે ? સોનામાં કલિયુગ એટલે દુઃખ અને અશાંતિ રહેલ છે તે ભૂલી જશે ?

ત્યારે ધરેણુનો ઉપયોગ શું ? આકરા પ્રસંગોમાં જ્યારે કુટુંબ પર અફત આવી પડે, માંગી આવે અને જોઈતું ઉપજાવવાની શક્તિ કે સ્થિતિ ન હોય ત્યારે ઉપયોગમાં આવે અને મુંઝાઈ રહેવું ન પડે તે માટે અને તેના માટે સારા વખતમાં ખર્ચાજ નાખ્યું છે એમ માનીને બચાવવું જોઈતું ધન, વપગઈ ન જાય અને દુરુપયોગ ન થઈ શકે એજ ધરેણુની જરૂર આવે છે. અમારી બહેનો ધરેણુનો આ રહસ્ય જાણે તો ધનુષીખરી અશાંતિ સંસાર છોડી જ દે. કરજ કરાવીને પશુ પતે પસેથી ધરેણું લઈ પહેરવામાં આનંદ (!) માનનાર બહેનો આ ક્યારે સમજશે !

ખરી રીતે ધરેણું, લુગડાં, ખાવા, પીવા વગેરે બાબતમાં એકની સગવડ માટે બીજાએ ચિંતા રાખી એજ પ્રેમનો માર્ગ છે. અહિં આપણે દ.ખજા ધરા એક આદર્શ વર્તણૂંક જોઈએ. સાધારણ સ્થિતિ-વાલા, સ્વાનુભંગી. પ્રેમનો ખરો અર્થ જાણનાર, સંપૂર્ણ એકતાએ પહોંચેલા દંપતી દત્તા. પતે પાસે સોનાની એક નાળુક ધડીઆલજ હતી; અો પતે પાસે એક માલજ. કોઈકે મહાન્ તહેવારનો પવિત્ર દિવસ આવ્યો, પતેમય પતિને વિચાર થયો, ‘અહા ! એમના ધડી-આલને છોડા હોય તો કેવો સરસ લગે.’ વિચર પ્રયત્ન થયો - મોહનમાલને બદલે છોડા લેવાયો. સાંજે પતે વ પધાર્યા; શુદ્ધિથી દેવીએ આનંદથી

વધાન્યા; થોડીવાર પછી છેડો ભેટ થયો; પતિદેવે પણ ખીખામાંથી ચગદો કાઢ્યો. પણ ક્યાં હતી—ક્યાં હતી તે મોહનમાસા કે જેની શોભાની અભિવ્યક્તિ અર્થે પ્રેમી પતિએ આ ચગદો આપ્યો હતો? પ્રભુએ સારો વખત આપ્યો અને મોહનમાસા તથા ચડીઆસ માટે પૈસા બચી શક્યા ત્યાં સુધી છેડો અને ચગદો પેડીમાંજ મુકવા પડ્યા. ધન્ય છે તેઓના પ્રેમને! ધન્ય છે તેઓના સ્વાર્થત્યાગને!! ધન્ય છે તેઓની દંપતીએકતા ને!

પતિએને મદદ આપવાને પાત્ર થવા અને દેશવાર માટે મોઠાની શીખામણને વિચારી, ગુણસુંદરી આદી સારી ચોપડીઓ વાંચી મનની અંદર બોધ ઉતારવો જોઈએ; પતિદેવ પાસેથી પોતાની શંકા નિવારણ કરવા તેનો અમૃત તુલ્ય ઉપદેશ સાંભળવો જોઈએ. ખરેખર દરેક જોછામાં જોછા બે કલાક દંપતીએ સાથે બેસી વાર્તાલાપ અવશ્ય કરવો જોઈએ. ‘આજ શું’, ‘શાને કરીશું’, ‘જીવોની કુદરતની આ કેવી ખુબી છે’, ‘ખિચારને બગવાન સુખી કરો’, ‘ત્યારે તો પ્રાણાયામ એજ અંતરકુરણની ચાવી થઇને?’ ‘અહાહા! ઇશ્વરીય આનંદ કેવી મજા આપે છે?’ ‘ત્યારે એ કેમ કરીશું’, ‘કેમ, કિસ્મને કસરત શીખવી કે?’ ‘કિસ્મને તે કેમ શીખવીશું’, ‘આજે એ મારી ભૂલ થઇ’—આવો વાર્તાલાપ દરેક જગ્યાએ જરૂરનો છે. આપણા ધણા બધા ધંધા યા દુનીઆદારીની ખોટી જગ્યાઓમાં ટોરની પેઠે જોડાઇ રહીને અમાગે મનુષ્ય જીવન જવા દે છે, તેઓએ પોતાનું જીવન રસિક બનાવવાનો પહેલો ઉપાય આ પ્રેમ પ્રગતિ અને સ્વાર્થત્યાગની બે કલાકની વાતચીતને જ લેખવાનો છે. આ દંપતિ પર્યાય જીવનને રસિક બનાવી જરૂર સાર્થક કરશે.

હવે દંપતીની એકતાનો વિશેષ વિચાર કરીએ. એ એકતા એવી જોઈએ જે દરેકને હૃદય, મન, શરીર, કર્મ અને ભાવના બધુંએ એકજ છે એમ ખાત્રી પૂર્વક મનાવું જોઈએ તેમનામાં જરાએ અંશમાં ભૂલાર્થ ન જોઈએ એ પ્રભુની ખાસ નેમ છે. એક બીજાથી કંઈ ખી જાનું, કંઈખી બેવશાદારીવાળું અથવા કંઈ પણ અધિક હેતુ તે ઇશ્વરી નેમ ખોટી પાડવા જેવું છે, અને તેની નેમ ખોટી પાડવા

કરતાં અને તેના હુકમને તરછેડવા કરતાં વધારે, અરે! તેના જીવું એ બીજુ કયું પાપ છે? વળી સાચો પ્રેમી એક બીજા વિના રહી શકે નહ-જરા પણ વિયોગ સહન કરી શકે નહિ, એ દરેક અનુભવવું જોઈએ. એક બીજાનો બોલ જોડો અને તેટલો ઉઠાવી લઈ, એક બીજાને વધુ સુખ મેરે તેમ પુરુષવું અને પ્રયાસ કરવો એ સાચ્યા દંપતિ પ્રેમને ઘટે છે. જો પત્ની ખરાબ નીવડે તો પતિ જોખમદાર છે, અને પતિ ખરાબ નીવડે તો પત્નિ જોખમદાર છે. કાંઈની કંઈ કુટેવ પડી ગઈ હોય તો તે પર સહન ન દેવું એ ગુન્હો છે. દાખલા તારિકે ના, બીડી, સોપારી, કે બીજી કાંઈની નુકશાન કરતાં વખતનું એકનું બચસન હોય તો બીજાએ છોડાવ્યેજ છૂટકો. અસત્ય ન બોલ્યાય, કાંઈની પ્રકારની ચોરી ન થાય અને આગસુએ ન થવાય એ અંદરોન્દર દંપતીએ જોવું જોઈએ. બહારના માણસ પાસે ધરવું અને એક બીજાનું નાક રાખવું એ ખાસ જવાનું છે એક બીજાની એવી મરકરીએ ન કરવી જેથી કદાચ તેમની વચ્ચે ખટાશ થવા પામે. પ્રતિદીન સેવા અને આપમેળમાંજ મંડ્યા રહેવું. અમારા આર્યશાસ્ત્રો હંમેશા યજ્ઞ કરવાનું કહે છે તે કયો યજ્ઞ? પોતાના પ્રેમ ખાતર-કર્તવ્ય ખાતર બલિદાન આપી સહન કરવું એજ યજ્ઞ. આમાંજ બધી શ્રેષ્ઠતા રહેલી છે.

પોતાનો વાંક થતાં ખોટા બચાવ માટે જીદ મૂકી હાઈ કમુલ કરી દેવા જોઈથી શાણપદ દેખાડી તે વાંક ફરી થવા ન પામે તે નિશ્ચય કરી થયેલ પાપ માટે પ્રાયશ્ચિત પણ માગી લેવું. વળી બીજાનો વાંક થતાં જલ્દીથી ઘટતી રીતે સમજાવી પોતે તરત ભૂખી જવું; કદાચ ન સમજે તે પણ તિરસ્કાર કે ક્રોધ ન કરવો, પણ બ્યારે બ્યારે તક આવે ત્યારે ત્યારે શાંત હલિશપૂર્વક સમજાવતાં બાકી રાખવું નહિ. પણ બ્યારે તે ભૂલથી કાંઈ મહા અનર્થ પરિણામ ઉપજે એવી ખાતરી હોય અને તે સમયે દહેસો નિષ્ક્રિયા નીવડે ત્યારે સામનું ગમે તેટલું પ્રબલ વલણ હોય તોપણ પતિ કે પત્નિએ સત્ય મંદ કરીને એ તે ભૂલ થવા ન દેવા પોતાની બધી શક્તિ વાપરવી એ એકજ રસ્તો ઉચિત છે.

એવી રીતે દંપતીની દરેક બાબતમાં એકતાની જરૂર આપણે જોઈએ. પોતાના જીવનમાં અમૃતસંચય કરી, સુવાસિક સફળતા રૂપી

અમૃતની અધિક સાધક નિર્માણ પાણી, જેમાં રેડીએ તેનામય જેમ થમ જાય છે, તેમજ પત્નિઓએ પતે સાથે મરી જવું જોઈએ. તેઓનાં હૃદય, મન, શરીર વગેરે જાણે પતેદેવનાજ છે. -તેમની સાથે જોડા-યેલાજ છે અને આ ગાંઠ ક્યારેયે કશાથી પણ તૂટે નહિ એ ભાવના પ્રેમી પત્નિઓમા માલમ પડશે. એટલા માટેજ સ્ત્રીઓને પુત્ર પુત્રી વગર અંગ કહેણ છે, એટલા માટેજ પતિઓને સ્વામિ કહેણ છે. સ્વ + અમિ. પોતાનું અમૃતમય થમ જવાય તો પછી બીજું જોઈએજ શું ? અને અમૃતનો તે જાણી જોઈને લાભ કોણ મૂકી દે ?

પતિએ પણ પોતાના પતિપણને વશદાર નિવળવાને અને પ્રકાશવાને, પત્નિ જાણે પોતેજ છે એમ માનવું. આપણને તેની મદદ મક્કતી હોવાથી, અને આપણી ચિંતાને ને તરફથી રાહત મક્કતી હોવાથી, તેનાથી આપણા હૃવનને અજળ રીતે રસિકતા અને સાદૃશ્યતા મક્કતી હોવાથી તે આપણી સાક્ષાત દેવી છે એમ સમજવું જોઈએ. એ આપણું બીજું રૂપ છે એમ કહીએ તોએ જુદાઈ રહી જાય છે. 'એ એ હું' અને 'હું એ એ' એમ અનુભવાય ત્યારે સરસ આપણા કામના કાર્યક્રમમાં આપણી સાથે ગુદિણીને પણ લેખવી જોઈએ. જેમ આપણા પોતાનોજ વાંક થતાં પશ્ચાતાપ કરી મન વારી ભૂલી જઈએ છીએ અને જેમ આપણા પોતા માટે ચિંતા કરીએ છીએ તેવીજ રીતે આપણી પત્નિ બાબતમાં પણ કરવું. એમ ન થાય તો ધર્મવરવિમુખ થઈએ છીએ. દેવનામને લાયક નથી રહેતા.

અંત્યાર સુધી આપણે દંપતીની અરસપરસ એકતા અને આવશ્યક ઉપયોગતા જોઈ. હવે એક થઈ શું કરવું જરૂરનું છે તે જોઈએ. ખાવું, પીવું, બાલ બચ્ચાને પાલવું અને ઇન્દ્રિયમુખ માણવું એ તો આપણને અને પશુઓને બન્નેને સરખા છે. એએ આપણે માટે ખરું, પણ એકલેથી આપણું ગાડું અટકવું ન જોઈએ. પ્રભુએ આપણામાં તેની બધી શક્તિ મેલવવાની કૃપીઓ મૂકેલ છે, -મન, બુદ્ધિ અને હૃદય આપેલાં છે. પારસમણે મળ્યે પૈસાની તાણજ શાને રહે ? અવીજ રીતે બુદ્ધિપ્રભાવથી દુનીઆમાં જે કંઈ મેળવવા જેવું છે તે મરી શકે છે. આવી અમૂલ્ય અઘોરિક શક્તિ આપણને આપેલી

પણ, સ્વભાવેથી જાણનાર પોતાના પાપોની જાણ કરે છે; આપણને જાણનારમાંથી દેવી શક્તિ આપે છે. જે વધુ જાણનાર શક્તિ આપે તેમાંથી કહેવાય છે. જેમ જેમ આપણે દેવી શક્તિ આપણને અંતરમાંથી આપણને તેમ તેમ વધુ પ્રભુમય થવાના પણ પૂણ્યોએ મોહક બને. આપણને આપણની શક્તિને આપણે જાણતા નથી. આ બુદ્ધિની જાણમાં ન સપડાતા ઉત્તમોત્તમ ખુદ ધર્મસ્વરૂપે પહોંચવું જોઈએ. આપણે જાણતા નથી. આપણે જાણતા નથી.

આ ધર્મસ્વરૂપે પહોંચવાને વખત જોઈશે. એટલો વખત આપણે જીવવું પડશે. અને તો, જોઈતું વસ્તુદિની જરૂર પડશે; તથા આ સંસાર સહેલાઈથી શાંત રીતે નિર્વિઘ્ને, આનંદ પૂર્વક, વ્યવસ્થિત રીતે જાય તે માટે કુટુંબ અને તેની પ્રત્યેની ફરજ આપણે ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ. આમાંથી પરવારી અંતરજ્ઞાન શોધી મુક્ત થવું અને આપણા બીજા બાળકો અને બહેનો મોહમાયામાં પડી અજ્ઞાનને જ્ઞાન સમજી જ્યાંના ત્યાં પડી ન રહે અથવા અધોગતિ ન પામે અને તેઓ પણ મુક્તિ મેલવી શકે તે માટે જનનો પ્રયાસ કરવો એ આપણા માનવ જન્મનો ધર્મ છે.

હવે દંપતીજીવનમાં આ કામના વિભાગ પાડીએ. જીવન ટકી શકે તે માટે સાધન મેલવવાની મૂખ્ય જોખમદારી પુરૂષની છે અલગત સ્ત્રીએ પોતાના નિયમ અને ફરજનું સાર તેમાં જનતી રીતે મદદ આપવાની છે. પૂરૂષે પોતાની રૂચી, સંસ્કાર શક્તિ અને સાધનને અનુકૂલ ક્રોધથી બંધાને ચલાવી કમાવું છે. આ આવકનો ઉપયોગ પોતાની જોઈતી જરૂરીઆતો અર્થે કરવાનો છે. આ આવક તો જીવન નિભાવવું માત્ર સાધનજ છે. આમાંજ મનુષ્યજીવન વહી જવા દેવું ન જોઈએ. એ અર્થસરે અને સારી માઠી સ્થિતિમાં અગવડ ન આવે એ વ્યવસ્થા થાય એટલા પૂરતોજ આનો ઉપયોગ છે. વહી અર્થ ધરની સ્થિતિને પરવરતું હોવું જોઈએ. જેમ આ જરૂરીઆત ઓછી તેમ સરસ આ જોઈતા સાધન ન મેલવી શકીએ, આપણા અર્થ જોટલું એ પેદા ન કરી શકીએ, તો પછી આપણને જીવવાને હક જ નથી. વળી આ કમાવું એ બી માનસાર્થ રીતે કમાવું. નહિ કે 'જી હજીર' 'આપનો

તમેશ્વર મુલામ' વગેરે કહીને. જેની પાસે ઇશ્વરની અમૂલ્ય બેટા કુખિ વગેરે છે તે કાઢતો મુલામ! મમે તે કરો, સ્થિર તોડી નાખવા જેટલીએ મહેનત કરો પણ જીવનનું સાધન માનસાધ રીતે મેળવો.

પુરુષની આ પ્રવૃત્તિ દરમ્યાન સ્ત્રીએ ધરની બધી વ્યવસ્થા કરવાની છે. શંખેવું, કપડા ધોવા, અને ધરની બધી સંભાલ કરવી એ એનું 'પહેલું' કામ છે. એમાંથી પરવરતાં પછીએ સ્ત્રીઓને ધણો વખત રહેશે. આ વખત માટે તેઓ પાસે કંઈ પ્રવૃત્તિ ન હોય તો તેઓ આબસુ બની જાય છે અને નુકસાનવાલી પ્રવૃત્તિમાં જોડાય છે; ધણી બહેનો જુમાર ગંજીપામાં મનુષ્યજીવનનો અમૂલ્ય વખત ગુમાવે છે. અથવા નિદ્રા અથવા કજીઆ કરી અનેક અનર્થો ઉપજાવે છે. આ નવરાસના વખતમાં આખા ધરમાં જોઈતા કાપડ માટે સુતર તૈયાર કરવું જોઈએ. ધરે બનાવેલ ભોજનમાં જેટલી ઉત્તમતા છે તેટલીજ ધરે બનાવેલ કાપડમાં છે. વલી કાતતાં વપરાતો વખત નવરાસના નિષ્ઠ પરિણામો' માંથી બચાવશે એટલું જ નહિ પણ પતિની આવકમાં વધારો પણ કરી શકશે. આ બધી પ્રવૃત્તિમાંથી છુટતાં મોક્ષ માર્ગ માટે તૈયાર થવા પતિદેવે યોગ્ય કામમાં મદદ કરવા પુસ્તક વાંચવા જોઈએ. બાલક વાલી માતાઓએ પોતાના બચ્ચાં શસ્ત્રીર, નીતિમાન, હુશીઆર અને વિદ્વાન થાય અને ખરા મનુષ્યત્વને શોભાવે તેવા બી બચ્ચાઓમાં રોપવા જોઈએ. કાઠબી મનુષ્ય કેવો નિવડે છે તેનો મૂખ્ય આધાર તેની માતાએ દીધેલ સંસ્કાર ઉપર છે. આ પણ સ્ત્રીના વખતના ઉપયોગનો એક જરૂરનો અંગ છે.

હવે જીંદગીનો વખત સુખશાંતિમાં જાય તે માટે, આપણા બાઈઓ, બહેનો, માતા, પિતા, મિત્રો વગેરે સગા અને રનેહીઓની અરસ પરસ સહાય અને સેવાથી દરેક જણ સુખી જીવન ગાલી મોક્ષ તરફ જઈ શકે તેટલી કાલજી રાખવા આપણે બંધાએલ છીએ. દંપતીમાં આ જોખમદારી બન્ને ઉપર છે. બીજાના સુખાર્થ પોતે દુઃખી થવું એ ગૃહસ્થનો પવિત્ર ધર્મ છે.

આ રીતે સંસારનું કર્તવ્ય પૂરું થાય છે પણ આ બધા સાધન

--આ બધી શાન્તિ શા માટે છે? મનુષ્ય જીવનનો એક જ અવશ્યતા આશ્રમ આત્માને ઓળખી ઇશ્વરમય થવું એ છે. દંપતીએ એ ધ્યાનમાં રાખી મોહ અને બૂલમાં નહિ ફસાતાં અંદરોન્દર એક બીજાને દેવ અને દેવી માફક મદદ અને સેવા કરી આગલ વધેજ નવું ઉચિત છે.

આ કામ દરરોજ કેટલું થયું; શું ખસણ આવી, શું ખોયું; શું કમાયા વગેરેની નોંધ દરેક મુમુક્ષુએ રાખવી જરૂરની છે. કારણ કે તેથી તેને ધણુએ ચૈતન્ય મદદ અને બૂલ થતાં કે રસ્તામાં અટકતાં ખચરા. પતિને જીવનનો ઉદ્દેશ બરેબર સમજાય, અને તે રસ સાથે ભાગ લઈ શકે તથા તેઓમાં આ નોંધ રાખવાની ખાસ કુદરતી શક્તિ હોવાથી, તથા તેઓ ઉપર અમુક ચોક્કસ બુદ્ધિના કામની જવાબદારી હોવી જોઈએ. તેથી આ નોંધનું કામ પતિને માથેજ રાખવું શ્રેયતર છે.

કોણે એવ ન માનવું કે દુનીયાની અવશ્ય જાનનાંમાંથી છુટી આવવું કરવાને વખત નથી. પણ પ્રભૂ તો કહે છે, કે જે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે જોડણ વધુ પ્રમાણમાં કાર્ય કરી શકે તેટલો વધુ પ્રિય તે મને થાય. માહા જાનનાંમાં ફૂલો પડેલો પોતાને માંડમાંડ બચતી એક ક્ષણ જીવનનાંમાં ગાલી શકતા તે ગરીબ ખેડુતને પ્રભૂએ દરરોજ ધણુએ કલાક પોતાની ભક્તિમાં ગાળતા નારદજી જેવા મહાન ભક્તથી પણ વધારે સરસ લેખ્યો હતો.

આ પ્રમાણે મનુષ્યજીવન સાર્થક થાય છે. જેમ શુરવીર બાણાવીના હાથમાં ક્ષુદ્ર અને બાણ મલતાં શત્રુ જીવી શકતો નથી તેમ કુદરતી રાજ્યમાં પતિ અને પતિન એક થતાં દુનીયાની એવી કંઈ આશ્વત છે--કંઈ મોહમગર છે જે જીવન નાવને અટકાવી શકે? આજ દેવી જીવનસ્તો!

બસ, પ્રેમી ભાઈઓ અને બહેનો આજ આપણે આજનો મહત્તમ વિચાર છે. જો કે ભારતના હજારો ઘરમાં સ્વભાવિક રીતે ચેતવ્યા વિના પણ આવા આદર્શોમાનુસાર વર્તાય છે, જો કે ભારતીય મગજને આ નવું સાગશેજ નહિ તોપણ મોહ માયાના સંસર્ગથી આપણા મુદરથામને કંઈક કાઢ લાગે છે અને તે કાઢ વધતો જાય છે એમ

માલમ પડવાથી આ ઉદ્યોગન લખાયેલ છે. પ્રભુ! આપણને બહેલી
અગાધ શક્તિનો પરિપૂર્ણ ઉપયોગ કરવા હિંમત આપો અને તેની
આજ્ઞા ઉઠાવવાના ઉમેદવાર પ્રેમીઓ પ્રતિજ્ઞા કરો જે:-

“જીંદગીના બહેલ પ્રેમી સહાયકનો લાલ લઈ મોહુમાયામાં
નહિ ફસાતા જીવન માનભરીરીતે શાંતિ અને રસિકતાથી ગાળી
ફોટો કરીશું અને પ્રભુમય જરૂર બનીશું.”

સર્વે સંસ્કૃતિ સર્વે સંસ્કૃતિ સર્વે સંસ્કૃતિ સર્વે સંસ્કૃતિ
સર્વે સંસ્કૃતિ સર્વે સંસ્કૃતિ સર્વે સંસ્કૃતિ સર્વે સંસ્કૃતિ
સર્વે સંસ્કૃતિ સર્વે સંસ્કૃતિ સર્વે સંસ્કૃતિ સર્વે સંસ્કૃતિ
સર્વે સંસ્કૃતિ સર્વે સંસ્કૃતિ સર્વે સંસ્કૃતિ સર્વે સંસ્કૃતિ

આ ચોપડી “ધી એવર-યુ પ્રીટીંગ વર્ક્સ”માં મેસર્સ સાલેહ
લુકમાની કું. રર, મીન્ટરોડ, કોટ મુબમ્લ મધ્યે છાપી છે.
ગુરુવાર તા. ૨૭-૧૦-૨૧.

જો નફાવાલા સ્વદેશી હુન્નર ઉભા કરવા હોય,
 ઇસ્ટેટ કસીને લેવી યા વેચવી હોય,
 માગેજ પર રૂ. સારે ભાવે લેવા યા દેવા હોય
 યા અર્થશાસ્ત્રનું કંઈખી કામ કરવું હોય
 તે જાણાવો,

જેઠાલાલ ગોવિંદજી,

માધવજી ચાલ રાજવાડી પાસે ઘાટકોપર,
 મુંબઈ.

બહાર પડો!

જલદી

બહાર પડશે.!!

સામાજિક, આર્થિક,
 ધાર્મિક

ચૈતન્ય.

વ્યાપારિક, નૈતિક,
 વિગેરે.

ક્ષેત્રોને સરલ કરવું,

ચૈતન્ય આપવું.

દર પખવાડીએ પ્રગટ થશે.

સમાજ સેવાને પ્રેરતું હોઈ બહોળો ફેલાવો થશે.

યોગ્ય જાહેર ખબર અચ્છું ફલ લાવશે

લખો મેનેજર 'ચૈતન્ય'

માધવજી કલ્યાણજી ચાલ ઘાટકોપર, મુંબઈ.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૩ ત્રણ.

—:૦:—

આદર્શ દંપતી જેવી પત્રીકાઓ સમાજને વારંવાર
 ભેટ થશે. જાહેર ખબર માટે લખો,

જેઠાલાલ ગોવિંદજી

માધવજી કલ્યાણજી ચાલ, રાજવાડી ઘાટકોપર, મુંબઈ.

